

Hårderups posten

Nr. 48 — November 2018
50 kr.

*Gunborg Björkqvists barndomshem i Hårderupshult.
Hon bär på många fina minnen från den tiden.*

GUNBORG BJÖRKQVIST BERÄTTAR

- Text Bertil Persson, Hårderupshult -

Jag träffar Gunborg i hennes hemtrevliga lägenhet på äldreboendet Solkullen i Vollsjo. Hennes döttrar Marianne och Eva är också med. Vi har kommit samman för att prata om Gunborgs minnen från uppväxtåren och titta på bilder från hemmet i Hårderupshult.

Föräldrarna hette Georg och Helga Andersson. Georg var född 1905 i Starrarp 3 (Skumpaättling) och Helga var född 1908 i Hjularöd eller Säljeröd. Föräldrarna var statare. De fick fyra barn. Förutom Gunborg som föddes 1932, så föddes Dagny 1934, Kurt 1941 och Betsy 1945.

Gunborg och Dagny är dock inte födda i Hårderupshult, utan i Sniberup. Den lilla gården finns inte längre, men den låg ca 75 meter norr om vägen, mitt emot Sniberups Nygård, f.d. Olle Nilssons Maskinstation. Där ligger nu maskinhus. Det är oklart om Georg och Helga ägde eller hyrde/arrenderade där.

Att Helga träffade Georg berodde på att Helga "tjänade piga" hos Jöns Andersson i Starrarp bara några hundra meter från Georg föräldrahem. Det är omvitnat att Georg var mycket förälskad i Helga. Han lär ha sagt till sin farbror Otto i Starrarp, att, "jag är så förälskad att jag skulle kunna äta upp henne!" Otto svarade lite tvetydigt, "då e de bäst att du ente väntar för länge..."

På tal om Otto, så var han ju, enligt egen utsago, en framgångsrik slagskämpe i sin ungdom. Någon har dock påpekat att Otto kunde nog vara karsk, men det var när han hade Georg bakom ryggen.

1935 gick flyttlasset från Sniberup till Hårderupshult. Hela arealen till Hårderup 4:7 är 5 tunnland. De förra ägarna till Hårderup 4:7 hette Anders Nilsson och Ingar Olsdotter. Gunborg minns en dotter som hette Ida, men hon hade ytterligare de äldre helsyskonen Betty och Olof, samt halv-

brodern Johan. Anders Nilsson kallades oftast "Täckaren", eftersom han anlätades allmänt vid taktäckning med halm. På 30-talet hade, de flesta hus i trakten fortfarande halmtak. Dessa krävde mycket underhåll. Hårderup 4:7 hade halmtak ända tills mitten på 80-talet. När Georg och Helga tillträdde gården, så flyttade "Täckarens" till ett ungefär lika stort småbruk, Hårderup 4:8, vars plan går parallellt väster om, men med Elof Nilssons småbruk emellan. Det är bara ett par hundra meter mellan husen. Dock är husen till Hårderup 4:8 sedan länge rivna, men en stenmur står kvar och något äppelträd minner om trädgården.

"Täckarens hade bött i och ägt Georgs och Helgas gård från 1902 till 1935. Före 1902 ägdes gården av Per Andersson och Anna Bengtsdotter. Allt enligt köpekontrakt som Gunborg har tagit vara på. Gunborgs mor Helga har berättat att allt var svart av "spisarög" när de flyttade in. Men Helga var härdig, hon gjorde rent och vittade innertaken och tapetserade. Allt vatten bars i "spann" in från brunnen på gården för att sedan ösas därifrån med en skopa. Det fanns ingen pump på brunnen utan man drog upp vattnet med hjälp av en "spann" och en "brönnakrog" på en lång "trästage". Denna brunn höll inte vatten när det blev för torrt. Då fick man bära det från en vattensamling öster om husen vid gränsen till Anton Nils'. Detta vatten var dock inte alltid så trevligt, eftersom där var "puggor" och diverse djur och skräp i vattnet. Senare grävde Gunborgs man Erik en ny brunn en bit söder om husen.

Åt norr i boningslängan fanns en bakugn, som var murad med gråsten och tak med tjärpapp, men Gunborg har inget minne av att den användes under hennes tid och den revs nog på 40-talet. Bakade gjorde Helga i den vedeldade köksspisens. Bland mycket annat bakade hon "Saltekar-skagor". Hon använde ett speciellt saltkar för att göra mönster i kakan. Till julen bakades flera sor-

ters kakor. Den enda grisen slaktades också till jul. Under kriget när det var ont om sydfrukt fick Gunborg och hennes syster Dagny dela på en apelsin. Hasselnötter däremot fanns det gott om, eftersom man plockade själv på hösten och lade dem på ett torrt ställe fram till jul. Helga städade och pyntade till jul, bl.a. klädde hon blomkrukorna med crepepapper i olika färger. Några julklappar minns inte Gunborg, men vid något tillfälle fick hon och systemen tillsammans en blunddocka. De var väldigt rädda om den. De lekte en liten stund åt gången och sen la de tillbaka den i originalasken.

Det fanns ingen elektricitet på gården förrän en bit in på 40-talet. Gunborg minns karbidlamporna under kriget, när fotogenen var en bristvara. De gav ett starkare sken än fotogenlamporna. Helga hade hela vintern alltid en stallykta med sig när hon mjölkade de två korna i stallet och utfordrade djuren. Radio fanns däremot. En s.k. kristallapparat som hängde på väggen och där hängde också två par lurar, som behövdes för att kunna lyssna. Det radioprogram som Gunborg minns bäst var Barnens Brevlåda.

Georg gick på arbete på större gårdar runt om och så arbetade han med dikesgrävning, oftast ihop med sin farbror Otto i Starrarp och så "for han po bedorna", likt många andra småbrukare på den tiden. Han var beläst i många ämnen och kunde t.ex. namnet på alla världens huvudstäder. Han berättade gärna, för barn och barnbarn, historier kring flintredskap, som han hittat i Flädie när han gallrade betor och på föräldragården i Starrarp. På äldre dar deltog han i kunskapstävlingar som veteranvetare. Hans barnbarn, Marianne och Eva, minns att när de var små och hälsade på i Hårderup och det blev skymning, så kunde det höras olika konstiga ljud. Då sa Georg, "makterna driver sitt spel!", vilket gjorde upplevelsen än mer kuslig.

Söder om boningslängan fanns först en mindre gårdsplan och sen trädgården. I mitten fanns en gräsbeväxt kulle med ett äppelträd på mitten. Runt om var där skyfflade gångar. Vid sidorna köksträdgård, fruktträd och vinbärsbuskar. Längst i söder mot skogen fanns en syrenhäck. Invid uthuslängan stod en slipsten och det var bar-

nens uppgift att dra veven när något skulle slipas. Gården hade formen av ett L. Den östra längan upptogs längst i söder av hönsbus. Därefter stall i mitten med plats för 2 kor, 1 kalv och 1 slaktsvin. I den norra änden fanns loge och så var där "gäl-le" för hö över stallen. Hönsen fick säd och bl.a. också kokta skalor och avhärpe från tröskning. Från logen, som var sammanbyggd med boningshuset, fanns en trappa upp till loftet där säden förvarades. Där hängde också det "rögade" fläsket.

Sädkärvarna lades först i stack t.h. om vägen strax innan gårdsplanen. Så kom Lennart Persson med sin stationärtröska. Den placerades på vägen invid stacken. Från tröskan gick den urtröskade halmen in i balpressen, som pressade fram balarna efterhand på en lång balbana bestående av flera trästegar, som nådde ända fram till logen, förbi hela boningshuset. Rågen tröskade dock Georg själv med "slaga", eftersom den skulle användas för taktäckning. Där sädstacken hade stått blev sen plats för "pantofflerås" och "bederås" eller "stackar", som det också kallades. Alltså stukor för vinterförvaring.

Familjen levde delvis på självhushållning, precis som alla grannarna. Övriga matvaror m.m. inhandlades i närbelägna Hårderups affär hos Hilding och Signe Persson och senare Hillevi Olsson. På lördagarna kom fiskahandlare Elofsson med sin fiskbil. Så under hela Elofssons epok åt de flesta i Hårderupshultstrakten fisk på lördagar.

Senare, efter 1966, cyklade Helga till Frenninge eller Starrarp och handlade. Drickabilen, från Vollsjo Bryggeri, körde inte ner till gården, utan beställning, pengar och tomflaskor, mestadels en "drickaflaska", sattes på mjölkbordet vid landsvägen, där drickakaggen sedan hämtades hem. De hade ett ovanligt mjölkbord. Det var en betongtrappa, som bestod av en plattform och ett steg ner. Den stod ovanpå stengärdets ända mot vägen. Den behövde aldrig något underhåll till skillnad från de vanliga mjölkborden av trä. Hur och varifrån denna trappa kom dit är okänt.

På somrarna hände det ibland att familjen gick på frikyrkligt tältmöte nära Mölledammen. Dessa "väckelsemöten" var då välbesökta av traktens invånare.

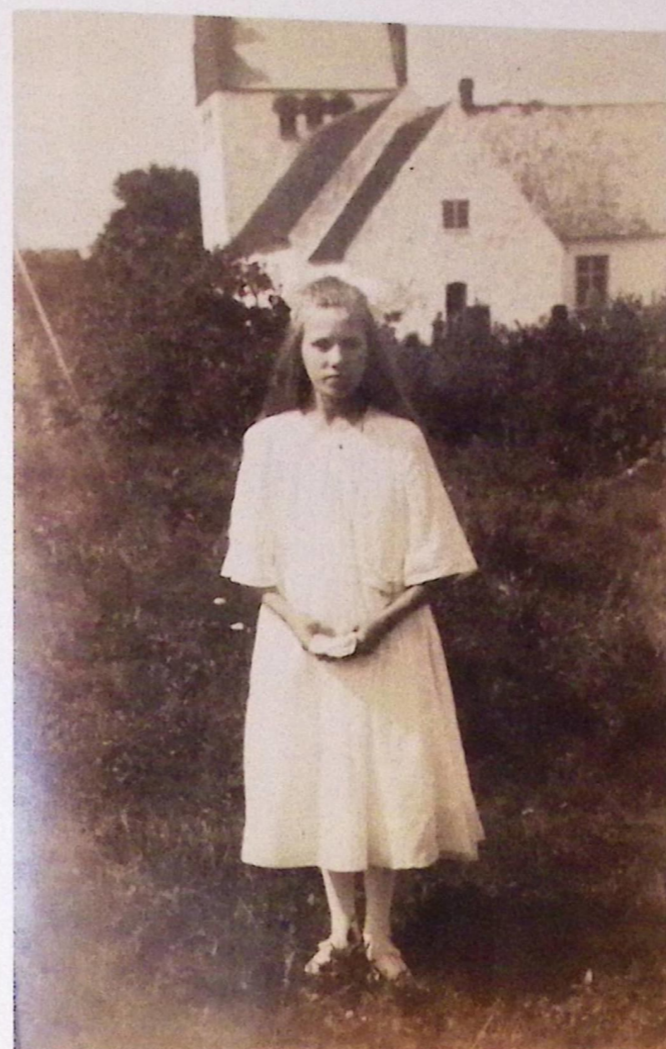
Närmaste granngård är Hårderup 4:9. Där bodde först Nils och Johanna Nilsson, som hade haft en gård i Viggarums skog. 1937 övertogs den av sonen Elof Nilsson, sedan fadern dött. Mor Johanna bodde dock kvar och senare även en hyresgäst, Per. Elof var liksom Georg mycket beläst och de brukade gå till varandra när de kört fast i något korsord.

Georg och Helga flyttade till lägenhet i Vollsjö 1981 och 1984 köpte Gunborg föräldrahemmet i Hårderup och sen 2004 ägs det av hennes döttrar Marianne och Eva.

En dag när Gunborg var 14 år kom frisör Libén cyklande ena ärandes från Frenninge by, för att fråga om Gunborg ville arbeta som hembiträde i hans familj. Han fru var också frisör.

De bodde och hade frisersalong i ett hus mittemot Kooperativan, senare Frenninge Sparbank. Så blev det, även om det var med blandade känslor Gunborg cyklade iväg till sin första anställning.

När hon blev 18 år började hon arbeta på Frenninge ålderdomshem och vid 20 år blev det arbete på kommundgården i Vollsjö. Vollsjöes ålderdomshem. Sen blev det många års arbete i det egna hemmet i Vollsjö, men återvände därefter till äldreården på Solkullen och numera bor Gunborg själv där i egen lägenhet. Fotoalbumen hjälper henne att minnas tillbaka till sin barndom i Hårderupshult.

Helga som konfirmand.

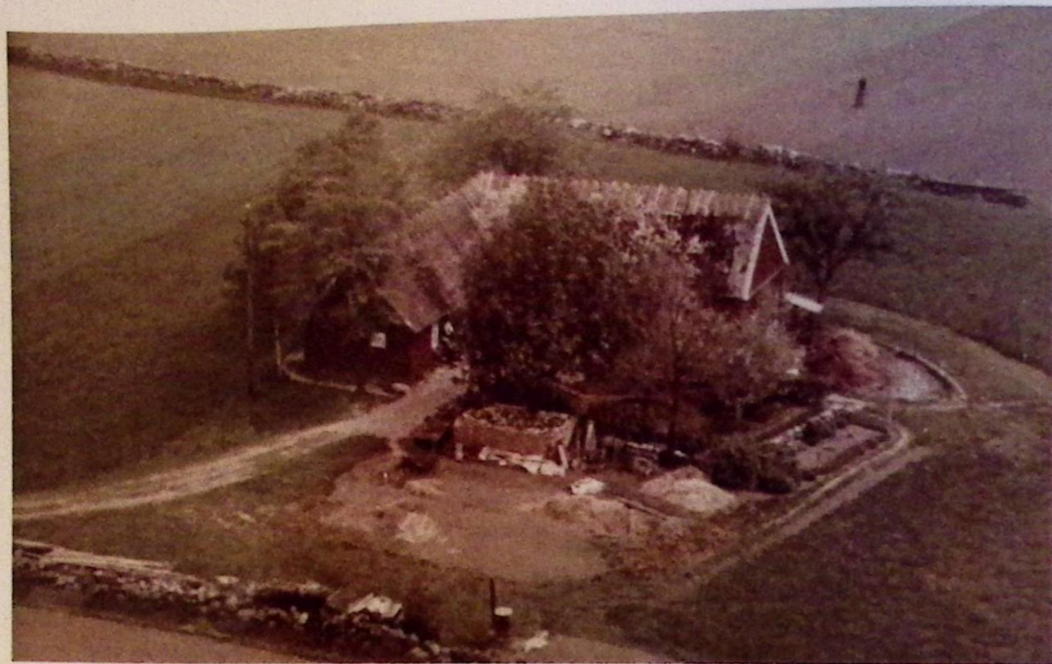

Georg och Helga Andersson, på Hörby marknad runt 1930. Georg med s.k. bredbrättad hatt och Helga enligt 20-tals mode s.k. klockhatt.

Ca. 1940. Längs t.v. skymtar bakugnen. Vid stallväggen syns slipstenen och vid stengärdet några "ryggaträ". I förgrunden "stackar" eller "råser" för foderbetor och potatis. Tidstypiskt gnistskydd på skorstenen.

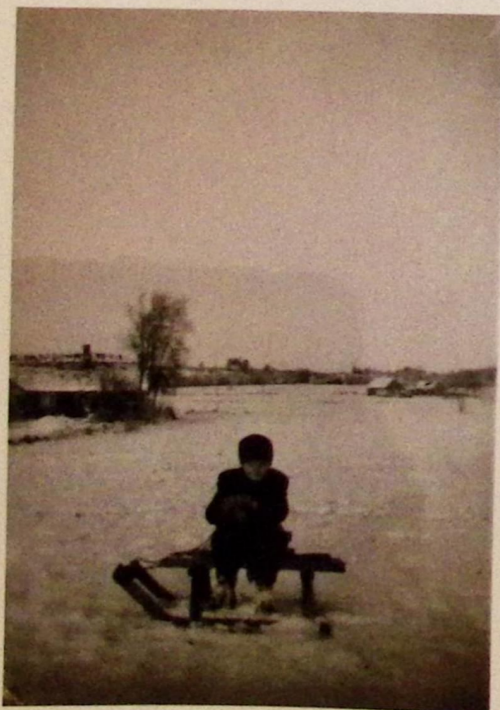

Troligen
1950-talet från
sydväst. T.h.
skymtar grannen
Anton Nilsson

Otto Nilsson
Starrarp längst
t.v. och Georg
Andersson
längst t. h.
Övriga okända.
Askéröd,
Gummastorps-
diket.

Lillebror
Kurt på
mjölkkan-
nesläden.
T.v. syns
Elof Nilssons
gård och i
fjärran
Löfvalls
gård.

Lillasyster
Betsy i
snöig
trädgård

Hela familjen samlad i trädgården i Härderup

Fyra generationer. Georg, Hilma gift Nilsson, Starrarp 3,
Gunborg gift Björkqvist, Vollsjö och Marianne.

Blommornas dag på LUNDA FÄLAD

- Text Bertil Persson, Hårderupshult, och Samuel Åkerblom, Amaliatorp. -

Färs Naturvårdsförening firade tillsammans med Lunds botaniska förening De Vilda Blommornas Dag den 17 juni med en exkursion på Lunda Fälad i Alestad under ledning av Rune Gerell. Fäladen gränsar i norr till Hårderups boställsmarker. Det blev en intressant och blomsterrik dag med, inte minst, nattviol i sin fullaste blomning.

Bland deltagarna fanns en verklig expert på just Lunda Fälad, nämligen Samuel Åkerblom. Han gjorde 2014/15 examensarbetet Artbestämning av floran på Lunda fälad vid naturvetenskapliga linjen i Polhemskolan i Lund.

Tyvärr medger inte utrymmet i Hårderupsposten att hela innehållet återges, utan här följer större delen av Samuels allmänna texter, men bara en liten del av hans artbestämda blommande örter:

Inledning

Jag har länge varit intresserad av flora och fauna, så när gymnasiearbetet skulle påbörjas föll valet ganska snabbt på inventering av floran på familjens egen fälad, Lunda fälad i Sjöbo kommun. Lunda fälad är 7 hektar och har aldrig odlats upp till åkermark på grund av den stora mängden sten och block. Den har aldrig gödslats till följd av begränsad framkomlighet. Detta bidrar till en enorm artrikedom med många örter. Med gödsling gynnas gräsväxter eftersom att de är mer kvävekrävande än t.ex. diverse örter, det blir således en konkurrenssituation där örter missgynnas.

På fäladen finns det även en urtida vulkan, vilken uppstod under juraperioden då Pangea bröts upp och en dåtida plattgräns, Tornqvistlinjen utsattes för belastning. Vulkanen är inte längre aktiv.

Anemone Pulsatilla, Backsippa.

Backsippa är en flerårig ört som tillhör familjen Ranunculaceae, Ranunkelväxter och släktet Pulastilla, Backsippsläktet.

Backsippa blommar från april till juni och har blåviolettera blommor med parflikiga jordblad.

Åjuga pyramidalis, Blåsuga.

Blåsuga är en flerårig art som tillhör familjen Lamiaceae, Kransblommiga växter och släktet Ajuga, Sugar.

Det är en utbredd art och växer från Skåne till Norrland, blommans utformning påminner om en gran, med en kort stjälk och blad med olika storlekar. Bladen är mjukhåriga och är ovala.

Blåsugan blir 1 – 2 dm lång och trivs på backar och i hagar. Den är tämligen vanlig i södra Sverige, men lite mer sällsynt i de norra delarna av landet.

Orchis mascula, Sankt Pers nycklar.

Sankt Pers nycklar är en orkidé som tillhör familjen Orchidaceae, Orkidéer och släktet Orchis, nycklar.

Arten är ganska vanlig i Skåne och på Öland och på Gotland, den är mindre vanlig upp till Dalsland och Uppland. Den är fridlyst.

I maj – juni blommar den och blommornas färg är rödvioletta och den har avlånga blad. I naturen förekommer Sankt Pers nycklar framförallt på ängsmarker, men även i skogar med mycket ljus.

Viola canina, Ängsviol.

Ängsviol är en flerårig ört och tillhör släktet Viola, Violsläktet och familjen Violaceae, Violväxter.

Ängsviol är allmän och blir mellan 1 och 2 dm, blommorna är ljusblå och har 5 kronblad.

Ängsviol växer i hela landet och trivs på ängsmark och skogsmark.

Arnica montana, Slättergubbe, Hästfibbla.

Slättergubbe är en flerårig ört som tillhör familjen Asteraceae, Korgblommiga växter och släktet Arnica, Arnikor.

Slättergubbe växer på kalkfattig ängsmark och växer främst i sydvästra Sverige, i övriga Sverige är den sällsynt.

Slättergubbe blommar från juni till juli och blir 2-5 dm hög och har en brandgul blomma per individ och breda blad samlade vid stjälkens bas.

Platanthéra bifolia, Nattviol.

Denna orikdé är en flerårig ört som tillhör familjen Orchidaceae, Orkidéer och släktet Platanthera, Nattviolsläktet.

Nattviol blommar mellan juni och juli, den blir 2 - 3 dm hög och har vita blommor och två stora stjälkblad som sitter långt ner på stjälken samt mindre blad på hela stjälken.

Nattviol är tämligen vanlig och växer på ängsmark och gles skogsmark från Skåne till Jämtland och är fridlyst i hela Sverige.

Pulmonaria officinalis,

Lungört Lungört är en flerårig ört som tillhör familjen Boraginaceae, Strävbladiga växter och släktet Pulmonaria, Lungörter.

Lungört är mindre vanlig och växer ofta i lundar från Skåne till Gästrikland. Den blir 1 till 3 dm hög och blommar mellan maj och juni och blommornas färg kan variera mellan röd, lila och blå.

Saxifraga granulata, Mandelblom, Knölbräcka.

Mandelblom är en flerårig ört som tillhör familjen Saxifragaceae, Stenbräckeväxter och släktet Saxifraga, Bräckor.

Den blir mellan 2 till 3 dm hög och har vita blommor som blommar i mindre klasar, har flertalet groddknoppar vid stjälkens bas

Den blommar från maj till juli och växer främst i ängsmark.

Diskussion:

HUR SKA MAN BEVARA NATURBETESMARKER?

- Text av Samuel Åkerblom, Amaliatorp. -

Sverige består av 410934 km² land och av det så består 2596500 hektar av åkermark och 435700 hektar betesmark 2014. Alltså utgör betesmarken ca 1 % av landets yta.

På grund av att det finns särskilda biologiska värden i betesmark så betalar jordbruksverket ut ersättning för att bevara de marker med allmänna eller särskilda värden.

Lundafälad har särskilda värden och jordbruksverket betalar ut 2650 kr per hektar, för betesmark med allmänna värden betalar jordbruksverket ut 1250 kr per hektar.

Sedan 2003 har 12 % av betesmarken minskat, detta beror främst på fyra faktorer; gödsling, överbetning, uppodling och igenväxning/skogsplantering.

Då man gödslar mark så gynnas gräsväxter då de är mer kvävefixerande än andra örter och det blir således en konkurrenssituation där gräsväxterna konkurrerar ut övriga örter.

Överbetning är när det går för många betande djur per hektar, vilket leder till att alla växter förbrukas och det blir en ända lervälling.

En tredje faktor är att man helt enkelt odlar upp den mark som tidigare varit betesmark. Detta eftersom att det är mer lönsamt att odla grödor på marken än att låta t.ex. kor och får gå och beta.

Huvudorsaken till att ängsmark försvinner är emellertid skogsplantering/igenväxning. Man planterar alltså t.ex. gran på ängsmarken eller att inte låta djur beta där, så att det växer sly över hela ängsmarken.

Det är endast djur för köttproduktion och hästar som betar på ängsmarker.

Detta på grund av att de växter som växer på ängsmark inte är tillräckligt energirika för att mjölkkor ska kunna producera så mycket mjölk som möjligt.

Utvecklingen ser dystert ut, naturbetesmarksarealen har minskat med 12 % sedan 2003 och det kommer fortsätta att minska framöver. Miljöstöden vänder inte utvecklingen. Det krävs att det går betesdjur på naturbetesmarkerna för att de ska bevaras.

Den enda möjligheten för att vända denna negativa trend är att lönsamheten för köttdjur och hästar ska öka. Exempel på tillvägagångssätt för detta är att kunderna ska vara villiga att betala mer för det kött som har producerats på naturbetesmark.

Naturbetesköttet måste särhållas genom en tydlig märkning, så att konsumenterna kan välja det kött som bidrar till att den biologiska mångfalden bevaras på naturbetesmarkerna.

Nina den fina

Text & musik Sven Ulatofta

Vals

Tempo = 155

Musical score for 'Nina den fina' in 3/4 time, key of F major. The score consists of ten staves of music with lyrics in Swedish. Chords are indicated above the notes: F, C7, Gm, Bb, and F. The lyrics are: 'Ka- nin- hon- an Ni- na hon var söt ja vac- ker som få och Ni- na den fi- na var det bäs- ta jag äg- de just då. Jag rus- ka- de mask-ro- sor gräs och allt jag kom åt och en- dast det bäs- ta var gott nog och det lät jag hen- ne då få. Ja hon var min förs- ta kan- in och hon var ju ba- ra min ja jag lek- te och pys- sla var ev- i- ga dag. För hon var min förs- ta ka- nin och som sam- met var hen- nes skinn och hon skut- ta och triv- des och var jämt nöjd och glad.'

2. Kaninhanan Nina, hon fick ungar dom låg i ett hörn,
jag räkna med handen, men Nina blev arg som en björn.
Hon sprätte med tassan, mot handen, hon vakta sin kull
de sex söta ungar som låg där, var täckta av sin mammas ull.
Refr.

Ja hon var min första kanin.....

3. Kaninhanan Nina, blev ett sorgligt kapitel till slut.
Ja Nina min fina, hon låg livlös där invid sin bur.
En morron jag fann dem och min chock blev verkligen stor,
när ungarna sex var uppätta av en iller som i logen bor.

4. Men hämnden den ljuva, kom en natt uti månens sken,
därefter låg illern, där kall och död som en sten.
Vår kattmamma Mirran, hon vakta, bå'd bitti och sent
och illern fick nu samma öde, som han andra bjudit på jämt.
Refr.

Ja hon var min första kanin och hon var ju bara min,
ja jag lekte och pyssla var eviga dag.
Ja hon var min första kanin och som sammet var hennes skinn
och hon skutta och trivdes och var jämt nöjd och glad.

HULTIVALEN 2018

- Text av Bertil Persson, Härderupshult. Bilder: Kaj-Sune Lagnebo, Ystad, m.fl. -

Medverkande:

Nils-Ove Persson o Kjell-Åke Persson.

Alicia o Nickoletta Ljungkvist

Bengt Käck.

Popul Wuh:

Marcello Torres, Gull-Britt Söfving och Juan Casanellas.

Sigun o Johanna Rix.

Frosta o Färs Folkdanslag:

Eva Blad, Göte o Birgit Andersson, Sven o Kerstin Andersson, Leif o Berit Palmqvist, Sven o Ann-Marie Persson, Sven o Birgitta Andersson, Bengt o Vivian Nilsson Karlsson, Camilla Andersson, Per Håkansson, Elisabeth Widh, Sture Nilsson, Kristin Lindgren och Eva Johansson.

Sillatrion:

Rolf Perle, Hans Holm och Göran Holmberg.

Son del Sur:

Luis Riviera, Jose Ferrer, Julietta Sepulveda och Per Svärth.

Göran Lassing

Ingemar "Janpo" Nilsson

Sven Ulatofta o Nils-Ove Persson

O-P Anderssons duo

Maj-Lis o Kaj-Sune Lagnebo

Katarina Nilsson

Trall:

Tommy Svensson, Robert Stenbeck, Anita Larsson, Lillemor Gerdin och Lars Wilson.

Birgitta o Emil Åkerblom

Himmelaged:
Nils-Ove Persson, Göran Lassing och Sven Ulatofta.

Helgonet:
Alex Lagerrot, Pontus Åkerblom, Daniel Persson och Martin Frick.

Player One:
Paul Andersson, Oskar Andersson, Daniel Persson, Pontus Åkerblom, Ingemar Janpo Nilsson och Martin Frick.

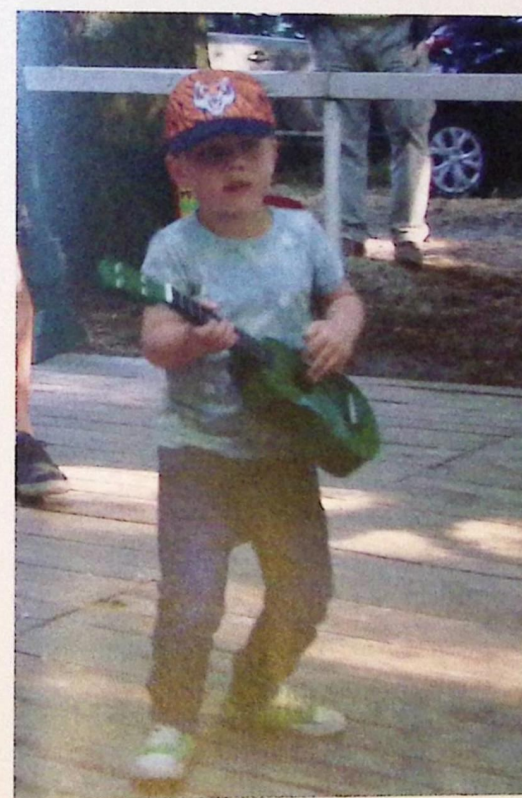
Presentatörer:
Paul Andersson och Oskar Andersson

Ljudmix:
Daniel Persson, Nils-Ove Persson och Paul Andersson.

Scenarbetare:
Inge Andersson, Oskar Andersson, Staffan Salomonsson, Marianne o Gösta Hansson och Bertil Persson.

Servering:
Kulturhuset i Östra Sallerup.

Stort TACK till alla ovanstående och till publiken. **Nästa Hultival** blir den **13 juli 2019**.

MINNEN FRÅN HÅRDERUP

- Text av Anita Persson, Eskilstuna. -

Jag fick en jättefin almanacka, som Föreningen Frenningeboken gett ut. Den innehåller 12 fina och intressanta foton.

När jag vände blad till oktober, fick jag minnesbilder, som väckte känslor. Först tyckte jag att gården på bilden liknade Hårderup 3. Då mindes jag alla gånger, som vi syskon hjälpt till att plocka potatis. Först efter häst och årder, sedan traktorredskap.

Det var kanske jobbigt ibland, men vi hade också kul tillsammans när vi plockade. Det hände också ibland, när vi flyttat hemifrån, att vi som vuxna kom hem och hjälpte våra föräldrar med potatisplockningen.

När jag tittade närmare på bilden, såg jag vilken gård som var på fotot. Då dök ett minne upp, som inte var lika positivt. När jag slutat folkskolan och inte fortsatt på realskolan, som läraren Martin Andersson hoppades, blev det potatisplockning hos bönderna istället. Inga Mårtensson, som också var från Hårderup, var i par med mej. Det gick inte alls bra. Vi hann aldrig klart på vår sträcka, som traktorn med "potatissprätt" körde upp åt oss. Vi kämpade verkligen, men fick ju aldrig vilopaus, som de andra fick tack vare oss. Där och då insåg och bestämde jag, att "bonnafru" skulle jag inte duga till!

"SKUMPEN" OCH "KRISTINA FRÅN DUVEMÅLA" VAR NÄRA SLÄKTINGAR

- Text av Christer Nilsson, Östraby. -

Ola Persson var kring sekelskiftet 1700-1800 åbo på kronohemmanet Sniberup nr 10, 1/6 mantal i Östraby sn. Två av hans döttrars livshistorier kan, var och en på sitt sätt, vara värda att uppmärksamma. De länkar också samman två personer, nämligen Nils Månsson ("Skumpen") och Elsa Andersdotter (förebild till "Kristina från Duvemåla").

Ola Persson

Ola Persson föddes den 17 februari 1752 på Östraby nr 5, Östraby sn. Han var son till Per Mårtensson (1719 - 6 mars 1800) och Elna Lassesdotter (1725 - 18 mars 1797). Modern Elna var för övrigt barnbarnsbarn till den i släktforsksammanhang välkände Bengt Persson på Östraby nr 9.

Bengt Persson var häradsdomare och nämndeman en lång rad av år på 1600talet. Han fick ett stort antal barn, som blir anfäder till många ättlingar i Mellanskåne.

Ola Persson gifte sig den 21 maj 1779 med Truen Nilsson. Truen, som tidigare varit gift två gånger, var född i Sniberup den 4 december 1749 som dotter till Nils Nilsson och Anna Andersdotter.

Hon gifte sig första gången den 23 maj 1773 med Åke Olsson från Tollstorp, Östraby sn och fick med honom hon dottern Anna, född den 7 april 1774.

Anna gifte sig den 26 oktober 1792 med Ola Andersson från Grankarp, Östra Sallerup sn och de bosatte sig på Killeröd nr 1. Anna avled som undantagsänka hos dottern Bolla i Pärup 2, Östra Sallerup sn den 29 januari 1849.

Truens första man, Åke Olsson avled den 23 januari 1777. Den 1 februari 1778 gifte hon om sig med Nils Jönsson från Långaröd sn och de bosatte sig på Sniberup 10.

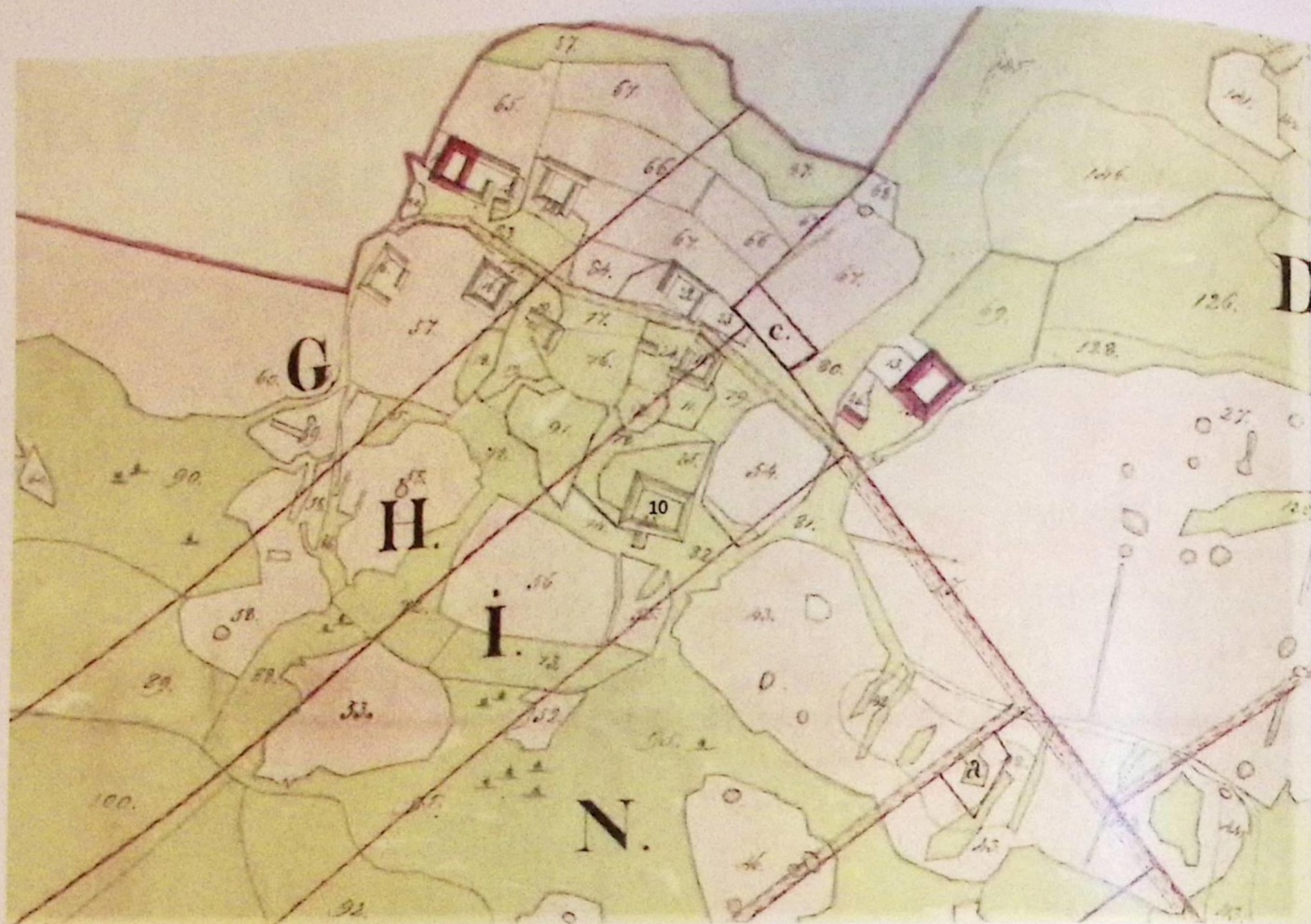
Han dog emellertid redan två månader senare, den 2 april 1778. Den 27 oktober 1778 födde Truen deras son Nils. Bouppteckning efter fadern gjordes efter sonens födelse, den 14 december 1778. Sonen Nils dog emellertid redan den 15 februari 1779.

Efter sitt giftermål bodde Ola Persson och Truen Nilsson på Sniberup 10. De fick döttrarna Ingar, född den 4 april 1780 (se nedan) och Bolla född den 5 mars 1783. Bolla gifte sig den 9 november 1804 med sin syster Ingars svåger, Sven Månsson från Starrarp, Fränninge sn.

Den 18 maj 1793 avled Truen "i barnsäng efter dödfött barn" och Ola Persson gifte 1795 om sig med Margareta Svensdotter, född ca 1753 i Sillaröd nr 3, Andrarum sn.

Tillsammans fick de dottern Elna, som föddes den 13 september 1798 (se nedan). Ola Persson avled av "hetsig sjukdom" redan den 30 oktober 1803. Margareta dog av samma sjukdom den 1 oktober 1820.

Karta upprättad i samband med Laga skifte i Sniberup år 1828. Dåvarande gården Sniberup 10 är markerad mitt i bilden. Byggnaderna revs sedermera och ersattes med nuvarande Holma gård. Sniberups skola byggdes norr om vägen på tomten som markerats med c. (Karta: Lantmäteristyrelsens arkiv "Östraby socken, Sniberup nr 1-10, Laga skifte 1828").

Bild 2. Platsen där Sniberup 10 ursprungligen låg strax väster om nuvarande Holma gård. Idag åkermark. (Foto: Christer Nilsson, 2018-10-15).

Ingar Olsdotter och Nils Månsson

Efter faderns bortgång gifte sig dottern Ingar den 17 juni 1804 med Nils Månsson, som också tog över hemmanet Sniberup 10. Änkan Margareta och de två barnen Bolla och Elna bodde kvar. I efterföljande husförhörlängd inhyses Margareta och dottern Elna hos dotter och måg.

Nils Månsson var född i Starrarp, Fränninge sn, den 5 april 1776 och son till husman Måns Persson och Ingar Lassesdotter i Starrarp nr 3, Fränninge sn. Tillsammans med Ingar bodde han på Sniberup 10 något år innan de flyttade till hemmanet 21/128 mantal, Skumparp nr 1, Fränninge sn. Det rör sig således om Nils Månsson i Skumparp, även kallad "Ljusets Bonde" eller mer folkligt "Skumpen". Hans liv och gärning torde vara välkänt för Hårderups-postens läsare och finns rikligt beskrivet i litteraturen, t.ex. i Svenskt biografiskt lexikon.

Åtta barn, som uppnådde vuxen ålder, föddes i äktenskapet. Nils Månsson dog den 25 juni 1837 och Ingar avled den 16 april 1858 båda i Skumparp. Enligt husförhörlängderna var Ingar blind i slutet av livet.

Elna Olsdotter och Anders Ingemansson

Ola Perssons dotter Elna gifte sig den 16 april 1820 i Östraby med Anders Ingemansson. Han var född den 31 augusti 1788 i Bjälkhult, Fränninge sn. Föräldrarna var Ingeman Mårtensson, född 1748 i Farhult, Långaröd sn och Elna Persdotter.

Nils Månsson, "Skumpen".
(Litografi av Johan Cardon
efter teckning av Maria Röhl).

I Östrabys husförhörlängd anges Anders födelse emellertid till 4 augusti 1786 i Fränninge sn. Detta torde vara fel, eftersom ingen vid namn Anders har fötts där vid den tiden.

Fadern Ingeman Mårtensson dog den 15 maj 1823 i Tollstorp, Östraby sn av lungshot, som "gammal inhysnings enkling".

Anders Ingemansson, benämnd rusthållare och skomakare, och Elna Olsdotter bosatte sig efter giftermålet på Tullsåkra nr 1, Östra Sallerup sn, några kilometer norr om Sniberup. Där föddes barnen Nils (den 17 februari 1821), Margareta (den 20 februari 1823), och Elna (den 2 mars 1825).

1825 flyttade familjen till skatterusthållet 1/24 mantal, Brunslöv nr 8, Östraby sn. Paret fick där barnen Hanna (den 2 mars 1827), Bengta (den 14 maj 1829), Anna (den 12 april 1831), Olof/Ola (den 27 november 1833), Elsa (den

Efter Anders Ingemanssons död

Fadern, Anders Ingemansson, dog den 3 maj 1851 efter "långvarig sjukdom". Dottern Hanna hade då gift sig med Ola Johansson, född den 10 september 1827 i Öved nr 20, och de hade tagit över gården. Modern Elna bodde kvar med sina döttrar Anna, Elsa och Elisabeth.

I bouppteckningen efter Anders Ingemansson anges att hemmanet Brunslöv 8:7 tidigare har överlåtits ("transporterats") till Ola Johansson.

Bild 4. Byggnaderna på Brunslöv 8:7 finns kvar idag och har renoverats.
(Foto: Christer Nilsson, 2017-05-18).

8 oktober 1835) samt tvillingarna Elisabet och Johannes (den 21 juni 1840). Johannes dog året därpå. Vid Laga skifte i Brunslöv, som fastställdes 1839, ålades Anders Ingemansson att flytta ut från Brunslövs by till en plats några kilometer åt sydväst, benämnd Brunslöv 8:7. Utflyttningen och uppbyggnaden av det nya hemmanet bör ha skett åren efter sista barnens födelse.

Paret fick fem barn, Johannes (den 24 oktober 1849), Elna (den 7 november 1851), Anders (den 29 juni 1853), Sissa (den 24 november 1855) och Maria (den 17 oktober 1857). Det anges i husförhörboken att Ola och Hanna är baptister.

Hannas syster Elna arbetade som piga på olika gårdar, bl.a. på prästgården i Västerstad hos prosten och kyrkoherden Peter Wieselgren. Wieselgren blev välkänd i Sverige för sin kamp mot brännvinsbränningen och supandet, som var ett stort socialt problem i Sverige och inte minst i den egna socknen.

Elna gifte sig i Västerstad den 25 oktober 1845 med Hans (Olsson) Ring, född den 24/8 1815 i Askeröd, Västerstad sn. Han var nu åbo och sockenskräddare i Orås nr 10, Östraby sn.

Familjen får barnen Ola (den 29 september 1846), Anna (den 1 juni 1848), Nils (f. den 26 januari 1851 – d. den 9 maj 1852), Anders (f. den 2 april 1853 – d. den 15 augusti 1853), Anders (f. den 20 juli 1854 – d. den 31 mars 1858), Nils (den 2 april 1857), Maria (den 8 juli 1859), Kersti (den 22 december 1861) och Anders (den 26 januari 1865).

De var bosatta i Orås nr 10 fram till 1856. Även denna familj anges i husförhörboken såsom varande baptister.

Hannas syster Elsa får efter faderns död, endast 16 år gammal, ta tjänst som piga. Hon arbetade bl.a. på Ellestorp (Östra Kärrstorps sn), Magnaröd (strax intill föräldragården) och i Skartofta (Öved sn).

Storasystern Margareta gifte sig den 9 juni 1849 med snickaren Sven Mattsson i Fränninge sn och de bosatte sig i Hårderup nr 1. År 1855 flyttade de till Skumparp och bodde tillsammans med Margaretas moster och gudmor Ingar Olsdotter, som numera var helt blind och undantagsänka sedan mannen, "Skumpen", dött 1837.

I husförhörslängden noteras att Sven Mattssons familj flyttar till Amerika 1857 "men blevo kvar" till 1858. När de emigrerade hade de tre barn: Per (f. den 5 september 1850), Anders (f. den 7 september 1852) och Johanna (f. den 29 april 1855).

Den 31 mars 1858 emigrerade mamma Elna Olsdotter (numera alltså änka) tillsammans med sina ogifta döttrar Elsa, Anna, Elisabeth och Bengta. Samtidigt med henne reste döttrarna Margareta och Hanna med familjer.

I Orås hade dottern Elna med mannen Hans Ring och barn också bestämt sig för att utvand- ra. Emellertid blir deras resa av en eller annan anledning uppskjuten och familjen bodde från och med 1856 dels i Farboret nr 2, dels i Hö- gås, båda byar i Västerstad sn. Inte förrän 1868 påbörjade föräldrarna, tillsammans med (enligt emigrationsakten) de fyra yngsta barnen, resan till USA. Sannolikt var dessutom dottern Anna med.

Familjen slog sig ner i trakten av Lichfield ett stycke väster om Minneapolis i Minnesota.

Elsa Andersdotter Ingeman

Elna Olsdotter och döttrarna bytte i USA sina efternamn till Ingeman. Hennes dottern Elsa Ingeman gifte sig den 15 september 1858 med Anders Pettersson från Sjöarps gård i Västra Ryds socken i Östergötland. Anders var född den 20 oktober 1818. Han tillhörde en bap- tistförsamling och hade utvandrat 1850. Han kallade sig nu Andrew Peterson.

Elsa och Andrew byggde upp och bodde på en farm i Waconia, strax väster om Minneapolis i Minnesota. De fick där 9 barn men inga barn- barn. Andrew dog den 31 mars 1898 och ligger begravd på Scandic Cemetery i Waconia. Elsa avled den 8 mars 1922 och blev begravd på samma kyrkogård.

Andrew förde en omfattande dagbok över det dagliga livet som nybyggare och farmare. Det är bland annat dessa dagböcker som Vilhelm Moberg utgick ifrån i sina utvandrarromaner. Andrew Petersonsällskapet i Västra Ryd har samlat en mängd fakta om Andrews och Elsas liv samt om dagböckerna, vilket man bl.a. kan läsa om på sällskapets hemsida.

Vilhelm Moberg skrev bland annat om Andrew Petersons dagböcker att "jag läste om hans fru, hans nio barn, hans boskap och grödor och hans kyrkoliv. När jag läst färdigt dagböckerna hade jag all information jag behövde om en svensk bondes liv i de första svenska bosättingarna i Minnesota".

I dess nummer av den 25 februari 1885 beskriver man Mr Andrew Petersons trädgårdsskötsel och fruktodling i Waconia, dess framgångar och vedermödor. Även om inte Elsa nämns vid namn, så kan man anta att hon har bidragit med en stor del av odlingsarbetet.

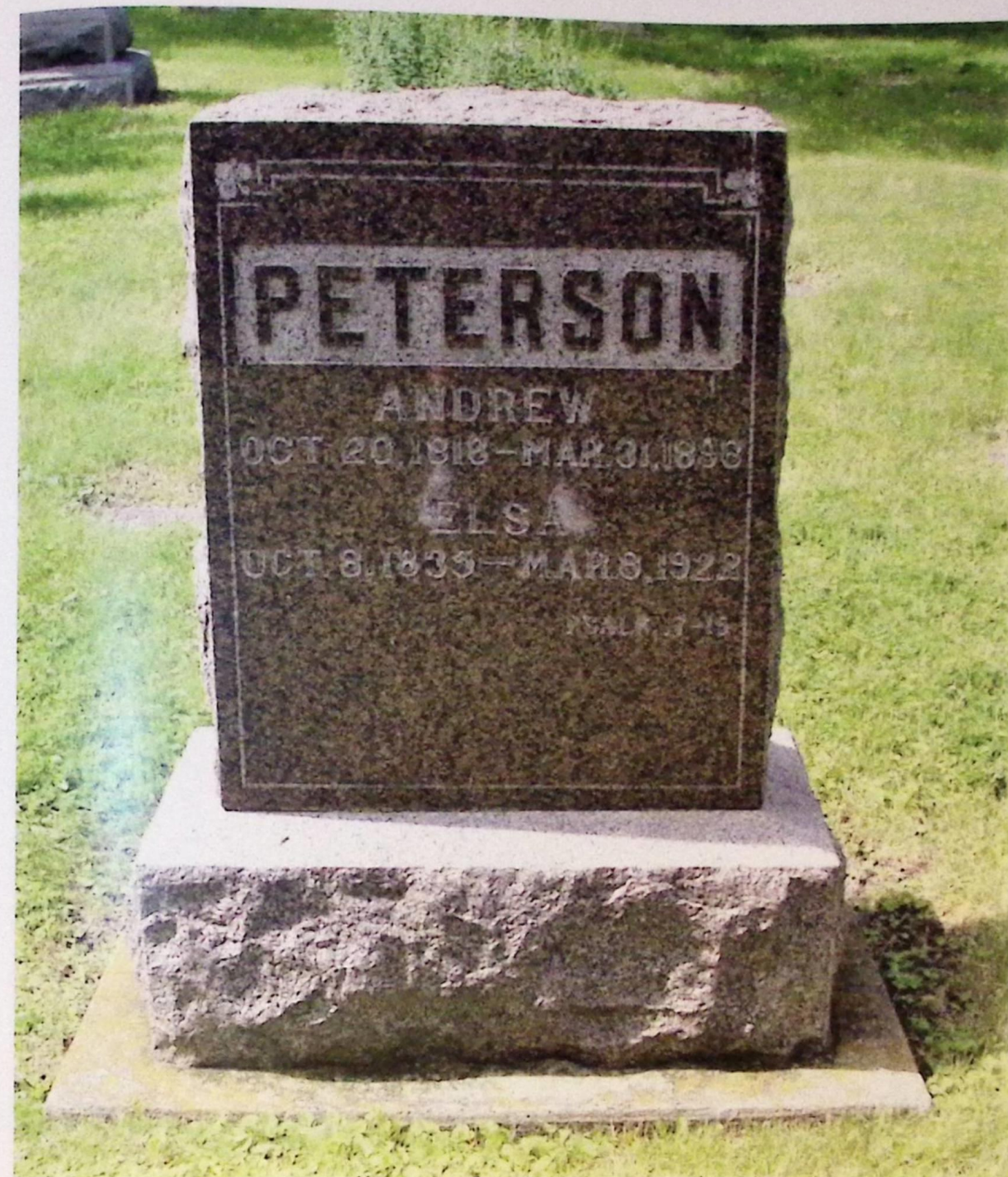
*Bild 5. Andrew Peterson framför sin första bostad i Waconia, Minnesota.
(Foto tillhandahållet av Andrew Petersonsällskapet).*

Det är således bonddottern Elsa från Brunslöv 8, Östraby sn som stått förebild till "Kristina från Duvemåla".

Om fröna till astrakanäppelträdet, som Kristina satte i Minnesota, kom från Brunslöv skall vara osagt. Klart är emellertid att hon och Andrew var hängivna fruktodlare. Detta framgår bl.a. av en tidningsartikel i "Svenska Folkets Tidning" utgiven i Minneapolis.

Elna Ingeman

Elsas syster Elnas familj bosatte sig inte långt från Andrews och Elsas farm. Hans Ring dog den 9 maj 1891 och Elna den 23 juni 1894. De ligger begravda på First Baptist Cemetery i Grove City, Minnesota. En ättling till dem gifte sig så småningom i Nord Dakota, USA med en ättling till en av mina anor med rötter i Tattarp, Östra Sallerup sn.

Andrew Petersons och Elsa Ingemans gravsten på Scandic Cemetery, Waconia, Minnesota. (Foto: www.findagrave.com, Find A Grave Memorial # 72662271).

Skumpen och Kristina från Duvemåla

Baserat på ovanstående torde man slutligen, utan överdrift, kunna påstå att "Skumpen" och "Kristina från Duvemåla" verkligen var nära

släktingar eller att "Skumpens" svärfar var "Kristina från Duvemålas" morfar!

Källor

Andrew Petersonsällskapetets hemsida: www.andrewpeterson.se

Emibas emigrationsakt: Östraby M 1858 011.

Kyrkböcker utlagda av Arkiv Digital On Line, www.arkivdigital.se

Moberg, Vilhelm. 1966. Swedish Pioneer Historical Society. Newsletter, april 1966.

Nils Månsson, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/8637>, Svenskt biografiskt lexikon (artikel av Rolf Karlbon), hämtad 2017-07-24.

HÅRDERUPSBOR GAV KONSERTER

- Text Bertil Persson, Härderupshult -

Först var det familjen Pedley i Härderupshult, som gav en oförglömlig konsert i Fågeltofta kyrka den 3 juli. Det var första gången, som mamma Antonella och barnen Lara och Elliot gjorde en gemensam konsert. Antonella spelade piano, Lara, 11 år, spelade violin och cello och Elliot, 14 år, spelade trumpet och oboe. Pappa Daniel sköter logistiken.

De framförde följande musikstycken under rubriken, "Från Bach till Benny Andersson".

Sonata 1 i G-dur för violin och piano (arr. Alessandro Longo) – Molto moderato av Giambattista Pergolesi.

Konsert Rondo (arr. Walter Beeler) av Wolfgang Amadeus Mozart.

Konsert i D moll för två violiner och piano – Largo av Johann Sebastian Bach.

Air från Suite no. 3 (arr. Walter Beeler) av Johann Sebastian Bach.

On Wings of Song av Felix Mendelsson.

Petite Piece Concertante av Guillaume Balay.

Koncertino i A moll i ungersk stil av Oskar Rieding.

Anthem ur "Chess" av Benny Andersson, Tim Rice, Björn Ulvaeus.

Cavatina av Joachim Raff.

Gabriels Oboe ur "The Mission" av Ennio Morricone.

La Vie En Rose av Louigny (Édit Piaf).

Ett stenkast från Pedleys bor Emma och Andreas. Emma Olsson spelar flöjt och sjunger och hon gav sin konsert tillsammans med Alissa Tomac, kyrkomusiker i Sjöbo, på piano och sång. Det blev åter en underbar konsert under en av de många, närmast magiska, sommarkvällarna 2018. Konserten hette "Våra Favoriter" och var i Ilstorps kyrka den 22 augusti.

Följande musikstycken framfördes:

Intåg i Sommarhagen, Sommarsång och Gratulation av Wilhelm Peterson Berger.

Ack Värmland Du Sköna, Gammal Fäbodpsalm, I

Denna Ljuva Sommartid. (Acapella sång).

Siciliano av Johann Sebastian Bach

Dimman Lättar av Carl Nielsen.

Astrakan och Ett Herrans Underverk ur Kristina från Duvemåla. (Sång och piano).

Chess

Kärleksvals av Ulrik Neumann.

För Kärlekens Skull av Ted och Kenneth Gärde stad.

Sommarnatt av M Schrader.

Visa vid Vindens Ängar av Mats Paulsson som extranummer.

SPORTSIDAN

HEJA SVERIGE!

- Text av Erik Hansson, Hörby -

En faktor inom idrotten, som kanske ibland underskattas, är stödet från supportrarna i publiken. Vid EM i friidrott detta år i Berlin överträffade de tyska deltagarna sig själva mycket tack vare en entusiastisk och kunnig publik som bar fram dem. Här i Sverige har det nästan vuxit fram en folkrörelse med fans som följer våra idrottsutövare vid stora internationella mästerskap. En av dessa hjältar råkar finnas i Starrarp, nämligen 42-årige Daniel Persson. Sedan år 2002 har han avverkat 7 stora mästerskap i fotboll samt ett antal internationella tävlingar i olika idrotter.

Daniel berättar: "Vi är ett kamratgäng på 5-6 personer som åker till mästerskap i hela världen. När man åker till tävlingarna vill man givetvis samla intryck från landet ifråga och under årens lopp har märkliga reseupplevelser skett. Vid fotbolls-VM 2002, som gick i Syd-Korea och Japan, bar vi vikingahjälmarna och detta innebar att vi fotograferades av tusentals japaner. En annan händelse var att en tågkonduktör bad om ursäkt för att tåget stannat några centimeter fel. Uppleva Anders Svenssons frispark på Argentina var fantastiskt kul. Alla fans slängde upp vad de hade i händerna, ett regn av popcorn, korv, läsk och öl sköljde över oss i glädjeruset"

Fotbolls-VM i Sydkorea/Japan räknar Daniel som den kanske största upplevelsen. Övriga fotbolls-mästerskap han besökt är EM 2004 i Portugal, EM 2008 i Schweiz/Österrike, EM 2012 i Ukraina, EM 2016 i Frankrike, U21 EM 2015 i Tjeckien och U21 EM 2017 i Polen.

"Vi har även varit duktiga turister med besök bland annat i Hiroshima Japan, Tjernobyli i Ukraina, Örnästet Kehlsteinhaus i Österrike, badat i Blå Lagunen i Reykjavik, Island. Ätit massor av köttbullsmenyer runt om i världen på Ikea."

Har du upplevt huliganism i samband med matcherna? "Vid två tillfällen har det varit viss

otäck stämning. Det första var 2012 när engelska fans kastade öl i plast-glas mot svenska fans på ett torg, som tyvärr besvarade angreppet med samma medel. Incidenten upphörde snabbt eftersom himlen öppnade sig och skyfallet skingrade antagonisterna. I Marseille 2016 rådde en tryckt stämning efter stora slagsmål mellan ryska och engelska fans dagen innan. Knallskott ekade på gatorna och skapade en olustig känsla"

"När tusentals svenska fans samlas inför matcherna råder en familjär stämning, som är svår att beskriva. Man sjunger, har heja-ramsor, dricker öl och stämningen är otroligt trevlig."

Det visar sig att Daniel var med när en nationalramsa tillkom. "Vi är laget gul och blå, Kanna på, Kanna på." Se bild! Han har även dansat "Små grodorna" på åtskilliga platser i världen. Noterbart är att numera ser man mycket sällan överfulla svenska fans. För att få biljetter till mästerskap måste man lämna passnummer, vara medlem i svenska supporterklubben vad gäller fotboll och kanske vi svenskar börjar kunna umgås med alkoholen under utlandsresor.

Hur kunde du missa VM i Ryssland? "Man måste prioritera ibland. Skulle vi sett Sveriges gruppmatcher hade vi behövt åka runt i Ryssland över 450 mil. Men under året har det blivit friidrotts EM i Berlin på närmare håll."

Vad händer 2019? "Vi var helt inställda på U21 EM (fotboll) i Italien, men till stor besvikelse sumpade Sverige avancemang i sista kvalmatchen. Tröstresor får istället bli VM i handboll i Köpenhamn samt World Cup på skidor i Ulricehamn. Någon landskamp i Stockholm på Friends Arena"

Till vardags har Daniel 3 favorit-lag i fotboll nämligen Tottenham, IFK Göteborg och Önnepöps IF. Efter en gemytlig eftermiddag blev avslutningen lite dramatisk eftersom Daniel gick in i ett psykiskt chocktillstånd när han fick veta att Trelleborg ledde över Göteborg med 2-1.

Lublin i Polen. Uppladdning inför en landskamp i en hotellbar. Skåningar, Göteborgare, Stockholmare och en värmländsk dam i folkdräkt.

Berlin 2018. EM i friidrott. På kvällspassen var där 50000 på läktaren. Rock&roll när någon tysk skulle tävla! Detta i 30-35 grader.

Polen 2017. U21 EM i fotboll. Jag hamnade i TV, nog mest för att killen som står bakom mig, hade plockat med sig en orange kanna. Sedan dess sjungs sången Kanna på, kanna på vi är från Svealand, på varje landskamp. Vid min sida på läktaren, vikingen Cay-Anders Jönsson.

LENNART BORG

- EN IDOL

- Text av Anders Söberg, Bjälkhult -

Fortsättning...

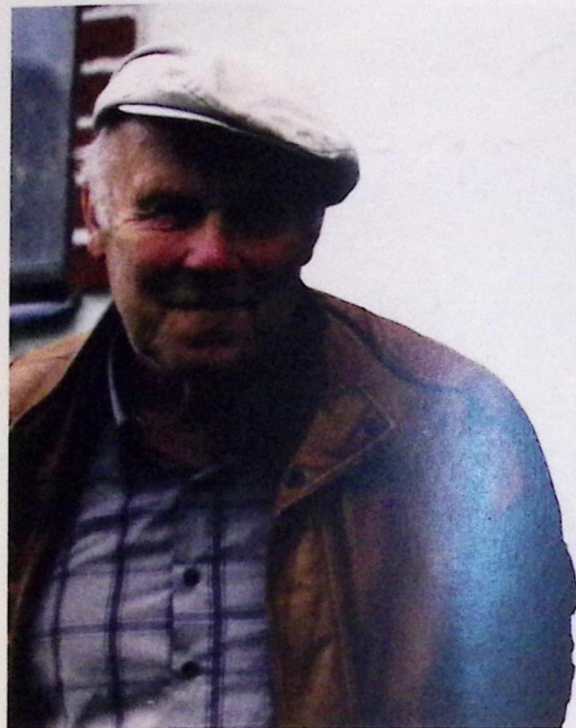
Sjukdomar var ett av Lennarts stora intresse och framförallt kunskapsområde. Det gällde både folk och fä, så spektrat var stort. Han visste, kan jag garantera, vad alla människor i bygden de senaste 75 åren dött av. Till och med datum och år kunde han och oftast de latinska namnen på många sjukdomar.

Han berömde mycket doktor Lundberg, hade ett stort förtroende för hans kunskaper, speciellt att skriva dödsattester när folk dött hemma. Men som han sa, skadan var ju reda skedd, så var det fel spelade det kanske inte så stor roll.

En midsommarhelg hade jag en ko som var lite hängig. Eftersom det var storhelg, drog jag mig för att ringa veterinär, vilket är fruktansvärt dyrt sådana helger. Så jag ringde Lennart tidigt på morgonen. Han var ju alltid uppe med tuppen. Jag förklarade symtomen. Lennart ställde lite ingående frågor om kon krökte rygg osv. osv. Jag försökte så gott jag kunde återge det jag såg. Efter ett tag frågade Lennart om jag hade rödsprit eller om det var T-sprit hemma? Jag var osäker, men svarade att det fanns vanlig sprit hemma. Det var ju midsommarhelg och om det kunde gå med det? Nja, sa han, jag får nog åka upp och titta på plats.

Efter ca en kvart var traktorn med Lennart på gården, klockan var halv sju. Vi gick ut, jag hade flaskan med vanlig sprit med. Lennart undersökte kon mycket, mycket ordentligt, men hade svårt att ställa en säker diagnos. Rekommenderade att vi skulle avvakta någon dag, varpå jag undrade om vi inte skulle medicinera kon i förebyggande syfte? Nej det tyckte han absolut inte. Det skulle t.o.m. kunna göra henne sämre!

Därefter gick vi in igen med flaskan och satte på kaffekokaren. Sen ringde Olga vid ettiden och frågade om Lennart fortfarande var kvar, maten kallnade!

Kon ja, hur gick det med henne? Jo hon repade sig, räckte med att hon träffa Lennart!!

Blodförtunnande mediciner hade han stort intresse av. Själv behövde han inte medicineras av dylikt, men Olga behövde och hade ätit medicinen Varan sen 48 års ålder. Problemet med sådant var vissa biverkningar, blåmärken på kroppen bl.a. Ett tag var hon, enligt Lennart, alldeles röd grön blå vit nästan alldeles svart!

På Lennart själv bet nästan inga sjukdomar. Det var bara en gång och det var när den fruktade Asiaten härjade i Sverige. Vid tiotiden på förmiddagen en tisdag flög den på Lennart med full kraft. Olga bäddade ner honom omedelbart i sängen. Han hade sådan frossa att huset skakade! Olga fick omgående bege sig till Östraby på cykel och införskaffa konjak samt en hel flaska spritiosa. "Då var jag så sjuk" sa Lennart, "att det var mycket nära slutet". "Räddningen var", enligt Lennart, "att Olga förstod allvaret och kom iväg i tid efter medicinen".

Mul- och klövsjukan grasserade i Danmark för ca 20 talet år sedan och rädslan för att det skulle spridas till Sverige var mycket stor. Myndigheterna agerade som om sjukdomen redan var här.

Mejerier och slakterier kom med den ena dårskapen efter den andra om hur vi skulle skydda våra djur för farsoten. Hela landsbygden låg i beredskap (skarpt läge). Det gick ju till slut inte att uppfylla alla vansinnigheter, som ställdes på oss.

Till slut ringde jag Lennart och frågade, vad ska vi göra? Myndigheter, slakterier osv ställer

det ena kravet efter det andra och sjukdomen finns ju inte ens i Sverige!

Var lugn bara, sa Lennart, sjukdomen kommer med vindarna om den kommer. I början av 50-talet grasserade sjukdomen i Skåne. Jag var med som saneringsarbetare vid utslaktning och bl.a. var alla mjölkbord vitkalkade för att hindra smitta. Det var spöklikt!

Men Lennarts och Olgas 3 kor hade aldrig varit så friska som det året, så bry dig inte, var Lennarts kloka råd och han fick rätt som vanligt.

.... Fortsättning följer.

GRÖNALUND

Efter 45 år i Starrarp drar vi nu vidare och flyttar till tätorten Vollsjö.

Det är bara att inse att man inte orkar med alla måsten längre.

Trädgårdsskötsel, husrenoveringar och långt avstånd till allt inklusive brevlådan kändes allt svårare att klara av.

Minnena från vår fantastiska tid på Grönalund

tar vi med oss. Så mycket vi fått vara med om.

Vi har då aldrig ångrat att vi tog det modiga beslutet och flyttade från stan. Det blev verkligen ett nytt liv för oss.

Så säger vi hej då till alla naboar. Vi ses säkert då och då, om inte annat så i affärerna på torget.

Ewa och Lasse på Grönalund.

STARRARPS BYALAG

Årets byastämman och majgille var hos ålderkvinnan Anna Månsson. Där beslöts, att Starrarps byalag nu ska vara en ideell förening och, att förslaget till nya stadgar för föreningen godkändes.

Vidare beslöts att Johan Linde skulle få förnyat förtroende som brännbollstränare/coach. Till åldermanspar för 1919 valdes Lena och Stafan Salomonsson.

VÄXANDE FAMILJER

- Text o bild.: Bertil Persson, Härderupshult -

I Bjälkhult har fötts en dotter i familjen Svärd/Ahlborg. På bilden ser vi Cecilia och Christian med lilla Amelia, samt storebröderna Tino, Christian och David.

I Härderup har fötts en son, som fått samma namn som farfars far, Egon. Här tillsammans med föräldrarna Nicole och Johan och storasyster Nea.

BRÄNNBOLLEN I NY REGI

- Av Bertil Persson, Härderupshult -

Nils Månssons friskola är fr.o.m. i år ny arrangör av Skumpens Brännbollsturnering. Detta sedan Föreningen Skumpen lagts ner. Konceptet är detsamma.

Först brännbollsturnering, sedan prisutdelning

vid statyn Ljusets Bonde och som avslutning på kvällen, samling runt grillarna.

Tävlingen ägde rum onsdagen efter midsommar. Tre byalag ställde upp. Frenninge, Star-rarp och Vallarum. Frenninge blev vinnare 2018.

RAGNAR PERSSON, STARRARP

- Av Bertil Persson, Härderupshult -

I förra årets Härderupsposten efterlystes gamla bilder med anknytning till det avbildade Ragnar Perssons garage. Några bilder har vi fått av Sonja Mårtensson i Brösarp, Vollsjö och ytterligare en bild plus en text har vi fått av Gunnar Lindgren i Hörby. Så här skriver Gunnar Lindgren:

- Ragnar var en godmodig och teknisk man. Inga problem var för stora. Som t.ex. under kriget när man inte kunde få fram däck och slangar. Han löste det med att lägga ett mindre däck inuti det andra, så körde han på det. Det sägs att han bytte hytterna på sina två kreatursbilar.

Han hade två kreatursbilar och en chaufför hette Nils Viktor Andersson, som körde nötkreatursbilen och den andre chauffören Gunnar Eneberg körde vanligtvis djurbilen för grisar. Gunnar Enebergs bil gjorde han om till en bärgningsbil.

Han hade även en lastbil med tipp (en International). Den kördes oftast med grus och dylikt. Den körde han själv och den drevs med el under kriget. Han hade batterier på flaket.

Han körde även taxi, den siste bilen var en Plymouth. Det hände ibland att han ringde till sin kollega i Östraby, Alvar Lindgren om vi inte kunde köra ut en runda. Det hände rätt så ofta.

Kortet är taget på Östraby Gästis. Den till vänster med vit mössa är Ragnar Persson. Den till höger är hans kollega Alvar Lindgren från Östraby. Den svarte rocken kallades svalrock. I Starrarp hade han ett fint garage med en mycket fin verkstad, som troligen byggdes i början av 40-talet. -

När han skulle till en plats sade han, vi går dit, som man säger i USA.

Bilderna nedan visar Ragnar och Elsa och en tredje okänd person, som nog är bilens ägare.

I bakgrunden syns den västra gaveln av garage/verkstad.

I gräsmattan t.v. fanns en gjuten trädgårdsdamm med springvatten i mitten. Nästa bild visar Ragnar och Elsa och Plymouthen framför okänt hus.

TILL ER SOM VÄNTAR PÅ MARIANNES OSORTERADE MINNEN

Ni får tyvärr vänta till nästa år. Orsak: Tillfällig platsbrist.

BJÄLKHULTS VÄXELSTATION LYFTES BORT

- Av Bertil Persson, Härderupshult -

Den siste november 2016 stängdes det fasta s.k. analoga telefont nätet här i bygden. Just nu är de flesta här beroende av det luftburna mobila nätet. Dock finns fiberkabel från Frenninge genom Härderup, Starrarp och Bjälkhult.

Vi väntar på en utlovad utbyggnad inom snar framtid. Då kommer ett nytt fast telefontät åter att bli tillgängligt.

I somras lyftes bokstavligen Bjälkhults automatiska telefonväxelsstation bort. Byggnaden var då sedan länge tömd på sitt innehåll och nu ska byggnaden bli privat förrådsbyggnad på annan

ort. Därmed är Bjälkhults växelsstation oåterkalligen borta för alltid.

En fråga som genast infinner sig är hur gammal Bjälkhults växelsstation blev?

Tyvärr har vi inte lyckats få fram exakta årtal än. Kanske nån vet? Hör av Er. Den nu bortforslade automatiska växelsstationen byggdes i början av 1960-talet. Dessförinnan var den inrymd i det närbelägna gula huset där Ann-Britt och Tommy nu bor. Där fanns en manuell växelsstation.

Föreståndare var Olga Eklundh. När den automatiserades blev Olga erbjuden arbete i Brömsebro.

Dit flyttade hon och hennes man Anders och där arbetade hon några år fram till pensioneringen.

Att Bjälkhults växelsstation flyttades till Starrarp berodde på att Olga och Anders byggde huset i Starrarp 1948. De "flyttade med sig" växelsstation från Bjälkhult.

Det var i Bjälkhult allt började. Växelsstationen var inrymd i den södra ändan av boningslängan hos Nils Ols, numera Söberga Gård. Där fanns även bostad för Olga och Anders med familj.

Olga var uppväxt på gården. Hon var dock inte den första växelsstationsföreståndaren i Bjälkhult. Hennes dotter Elsa i Hörby berättar, att det var Olgas syster Anna, som var först. När sen Anna gifte sig med Viktor och flyttade till Härderup, så tog Olga över tjänsten. Något exakt årtal för när telefontätet här började byggas har vi inte, men av nedanstående väl motiverade "besvärsskrivelse", insänd av Janne Johansson, Starrarp, framgår att Bjälkhults växelsstation var igång redan 1921. Skrivelsen är undertecknad av läraren, handlaren, möllaren och tre av lantbrukarna i Starrarp:

Vi undertecknade telefonabonnenter tillhörande Bjälkhults växelsstation och Hörby taxeområde vilja härmed vördsamt anhålla att Kungliga Telegrafstyrelsen måtte tilldela oss afgiftsfria samtal med vår närmaste grannstation Wollsjö tillhörande Ystads taxeområde under följande motivering.

Vi samtliga abonnenter hafva för det första uteslutande vår handel på Wollsjö af såväl spannmål, kraftfoder, gödning och fröer som timmer och allt i byggnadsväg mm. Äfvensom är det vår närmaste järnvägsstation, vår poststation och dit vi för öfrigt måste vända oss vid anlitan af läkare veterinär och banker. Wollsjö är äfven centralpunkten för ortsbefolkningen Bjälkhult är beläget i norra delen af Frenninge socken och flertalet af dess abonnenter tiillhöra nämnda socken. Då är det särskilt betungande att samtal till öfriga abonnenter inom socknen hvilka hafva sina ledningar på Wollsjö till exempel pastorexpeditionen, fullmäktiges ordförande och lokal sparbank, andelsmejeri, epidemisjukhus mm erlægga afgift af 60 öre för samtal inom vår egen församling. Ja det finnas till och med grannar boende cirka 200 m från varandra som för samtal med hvarann har att erlægga ofvannämnda afgift

Då flera af våra grannstationer tillhörande taxeområde i vester Östraby och i söder Alestad samt Bjärsjölagård ha fria samtal med Wollsjö så synes det ju att vara mycket vanlottade och ... framför dessa hafva Wollsjö fritt. För att nu i dessa betungande tider ej åtdraga telegrafverket allt för stora kostnader med byggandet af direkt ledning på Wollsjö anse vi att telegrafverket endast behöfde draga tvenne trådar på vår hufvudlinje från Bjälkhult till Östraby som sedan har direkt ledning på Wollsjö genom Bjärsjölagård enär såväl Östraby som Bjärsjölagård säkerligen ej ha flera samtal på Wollsjö än att vi mycket väl kunna expedieras denna väg om det än skull dröja lite någon gång. Under förhoppning att denna vår framställan .. och anhållan må .... fullt befogat och .. Eder beaktande afvakta vi tacksamt en snar åtgärd

Bjälkhult den 15 februari 1921

Nils Johansson	Alfred Andersson	Martin Andersson
Carl Christenson	Per Nilsson	Måns Ohlsson

ADJÖ EFTER 20 ÅR!

Theresa och Claus Nybo tillsammans med LifeStyleTV säger adjö och flyttar till Värmland.

Det blev totalt 20 år i Starrarp för det helt oväntade — flytten. Vi har trivts jättebra i Starrarp och haft fantastiska grannar. Detta är den plats vi har bott längst i, både var för sig och tillsammans.

Mycket har hänt under åren. Vi har byggt om och byggt till, skaffat bredband till Starrarp via mast och radiolänk, vidareutbildat oss inom media och folkhälsa, startat dygnet-runt satellit TV-kanalen LifeStyleTV, förvärvat ett antal närliggande fastigheter och gjorde en storreöring av Starrarps gamla bensinstation.

Slutligen fick vi bygglov till att bygga en helt ny studio med plats till den ökande produktionen. Så vad hände?

Allt var klart när det gällde mark, ritningar, bygglov och entreprenörer. Men vädret var inte på vår sida. Som vi alla minns var november och december förra året bara en fortsättning på en ovanlig våt sommar, och det gick inte att köra på fälten med stora byggmaskiner.

Under det att vi väntade på att vädret skulle bli bättre hände något som skulle förändra våra liv dramatiskt.

Vi fick upp ögonen på en fastighet i Värmland som var till salu, byggt för studioproduktion och anpassad för TV och ljud. Ett helt fantastiskt ställe i naturen, nära till skog och vatten som bara Värmland kan erbjuda.

Här fanns kontorsutrymmen, matsal, storkök, hotellrum för inspelningsgäster och en enastående stor studio med kontrollrum och i exakt samma storlek som vi planerade att bygga.

Det var inget lätt beslut. Vi trivdes bra där vi bodde och hade inga tankar på att flytta, men allt var för bra för att inte känna Guds försyn i detta. Så vi tog steget, och har inte ångrat oss.

Det mesta är nu flyttat och vi är nu tillbaka på satellit från Brunskog i Arvika, efter ett par månades uppehåll. Det enda som är kvar är försäljningen av fastigheterna i Starrarp.

Tack för de fina stunderna tillsammans! Tack för all hjälp som ni grannar har ställt upp med, för brännbollsmatcherna, för körsången i Fränninge och oändligt mycket mer.

Följ oss gärna på LifeStyleTV, via satellit eller www.lifestyletv.se.

Vi sänder också gärna vår livsstilstidning till alla er som vill ha den (helt gratis) fyra gånger om året. Du kan prenumerera på LifeStyle-VIEW här, www.lifestyleview.se. Då har vi iallafall lite kontakt framöver.

Vi hoppas kunna komma förbi och vara med på nästa brännbollsmatch. Är ni någon gång i Värmland så tveka inte att hälsa på oss. LifeStyleTV Hagegården, Brunskog.

Vi kommer att sakna er alla.

Bästa hälsningar,

Theresa och Claus Nybo

KALABALIKEN I BJÄLKHULT

- Av Christel Persson Pinon, Bjälkhult -

Normalt sett är Bjälkhult en lugn och behaglig by, där varje gård och hus har sina vanor. Gäsen vaktar vägen i svängen, travtränare och rytare kommer och kör, våra hundar skallar och skrämmer. Men 2018 är ett år som visat sina framfötter på mer än ett sätt.

Utöver det faktum att vi verkar ha mer snö än omgivningen, (vem tror att man kan vara insnöad när det är 5 cm i Hörby och Lund?) så har vi mycket snö läääängre än vår omgivning. Det kan spela sina spratt!

Pernilla Kårud som i många år bodde i Bjälkhults förort, numera inne i centrum, var nere och skötte om katterna på gamla gården. Bjälkhults vana trogen fastnade bilen i snön på grusvägen i svängen. Det resulterade i att Pernilla sov över och på morgonen sätter hon ut foten på farstun, där det fanns en isfläck.

Resultatet av DET blev en bruten fot på två ställen och fick invänta ambulans, som i sin tur fick ringa in bandvagn att hämta Pernilla över fälten. Snö nån annanstans? Njæe inte så mycket, men bandvagn behövdes i Bjälkhult i april! Denna historia har som tur är slutat lyckligt och Pernilla går på sin fot igen ute på rundor i omnejden.

Lika svulstig som Bjälkhult är när det gäller snö och snömängder, så kan man säga att det som görs i Bjälkhult det görs ordentligt! Mitt i sommaren satt jag på jobbet på väg ut på utflykt tillsammans med några autister. Då ringer en vänlig Pernilla och Augustina en vacker sommardag granne och berättar att närmsta huset stod i brand, tvärs över grusvägen in i skogen!!! Jag satt låst i en buss, fick tag på sambon, som i ilfart fick köra hem. Vi hade två ponnyer, som gick i en hage 100 meter från branden. Huset fullt av hundar. Innan en visste att brandkåren hade allt under kontroll var det många rädsor och känslor, som snurrade runt. Och där satt jag i en buss på väg till Skäralid. (man ändrar inte planerna med autister ostraffat).

Under två dygn fanns brandkåren på plats hos oss. Om jag inte minns fel så berättade killarna, att det var 9 olika stationer första dygnet. Imponerande!!! Först på plats var Önnköping! Tack för att de finns. När det brinner så nära ens hem, märkte vi att vi hade ett behov av att veta hur det låg till för att känna oss säkra. Brandmännen var trevliga och

socialt tillmötesgående. De förklarade att när de kom på plats, så sågs det fort att huset inte gick att rädda. De lade allt krut på att blöta ner skogen. Så huset, helt omgärdat av skog, brann helt ner, men skogen stod kvar. Fantastiskt (utom för de stackars husägarna).

De förklarade att just idag, just där och då, så låg vinden helt rätt. Våra hus som låg närmast var inte brandhotade, men de hus som låg längre ner på vägen mot Starrarp till evakuerades under dagen. Det var 4 man som stannade kvar och gick brandvakt p.g.a. sommarens torka. Vi kikade ner och där vaktade de sista dygnet med att gå runt och

eftersläcka. Slutet gott och allting så gott som det i detta läget kunde vara. En olycka gjorde att deras hus brann ner och det är verkligen olyckligt, men turen i oturen så höll det sig bara till det. Denna farligt torra sommar, som haft bränder uppåt landet, som slukat kvadratkilometer av skog, djur och hem...så vi får alla vara nöjda.

Inte så mycket av kalabalik, men ett trevligt inslag i bymiljön är de nyinflyttade, som dagligen kommer ridandes eller gåendes med sina hästar. Sedan så har inte själva grannen, men likväl hennes hästar flyttat till Bjälkhult. De sköter numera om den ti-

digare icke sköta marken mellan granplanteringen och grusvägen. Det kallas för att förena nytta med nöje. Att hästarna sedan är vackra att titta på förgyller bara ytterligare.

Det är någon månad kvar, men vi tycker nog att vi haft kalabalik så det räcker för hela året. Vi passar på att önska er alla en God Jul och ett riktigt gott nytt År 2019!!!

Vänligen

Christel

MER MUST ÅT FOLKET

Torkan till trots har fruktträden i år fullkomligen dignat av fin, välutvecklad frukt. Sommarens värme gjorde att den mognade några veckor tidigare än normalt, vilket jag inte räknat med. Men jag lyckades få hem min utrustning och starta Ansebos ambulande musteri i lagom tid för skörden.

Konceptet är att jag kommer hem till kunden och pressar plockad frukt till must. Jag kan till nästa år även pastörisera musten och förpacka i BagInBox om kunden önskar. All utrustning har jag med mig, det enda som behöver finnas på plats är en plan yta utomhus som tål vattenspolning, samt en vattenutkastare och några eluttag. Musten fylls på kundens egna kärl om man inte vill ha den pastöriserad av mig.

Jag har startat i en liten skala. Det vanliga i höst har varit att jag pressat 50–120 liter must per kund. Utbytet brukar ligga på 50–70%, så för 50 liter must behöver man ca 100 kg frukt. Om intresset fortsätter vara så gott så kommer jag utveckla verksamheten för att kunna hantera även större mängder, både vad gäller pressning och pastörisering.

Legomustningen är ett fint komplement till mina beskärningsjobb, där jag varsamt formar träden för att hålla dem friska och bära rikligt med frukt. Det känns dessutom väldigt bra att kunna hjälpa till att ta tillvara på fruktrikedomen istället för att den slängs på komposten.

Mer must åt folket!
Tycker såklart jag.

/Lena Ansebo i Puus

Ansebo
Kulturväxter AB

www.ansebokulturvaxter.se

ÅRETS SKUMP

- Av Bertil Persson, Hårderupshult -

I år var det sista gången, som styrelsen för Föreningen Skumpen utsåg Årets Skump. Föreningen Skumpen upphörde i våras och ansvaret för Årets Skump-utmärkelsen har överlämnats till Föreningen Frenningeboken. Denna förening har utsett en kommitté, vars enda årliga uppgift blir att utse Årets Skump.

I år 2018 är Birgitta Hansson, Vallarum, Årets Skump. Hon fick utmärkelsen "För mycket uppskattat arbete bland våra äldre på Solkullen och i Vollsjöbygden".

Här är alla vi som medverkade vid prisutdelning-

en den 14 juli på Musikfesten i Hårderupshult. Fr. v. Bertil Andersson, traktorförare, Bertil Persson, prisutdelare, John-Erik Ottosson, förra årets Skump, Sven Ulatofta, Skumpafanfar, Ingegerd Ottosson, förra årets Skump, Ingela Bertilsson, Skumpamarsch, Birgitta Hansson, Årets Skump, Emil Åkerblom, Skumpafanfar och Arthur Holmer Skumpamarsch.

Här saknas en viktig person i sammanhanget, nämligen Sonja Mårtensson, som med säker och konstnärlig hand textat diplommet till Årets Skump. Sonja var upptagen av att fira sin 90-årsdag med fest för nära och kära. Grattis Sonja!

HÅRDERUPSPPOSTENS ADRESS & FÖRSÄLJNINGSTÄLLEN.

Bertil Persson
Starrarpsvägen 266-29,
275 68 Vollsjö.

Mail: bertilihultet@hotmail.com
Tel: 070-6016130.

Försäljningsställen:
Sune Sörenssons Bil, Starrarps ora.
Thuleslund, Frenninge.
ICA-Nära, Vollsjö.
Anders Färg, Sjöbo.
Önnköps Livs, Önnköping.
Gösta Hansson, Hörby, 0705544125.